

Zabavna knj.

za

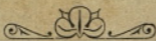
slovensko mladino.

Urejuje in izdaje

Anton Kosi

učitelj v Središči

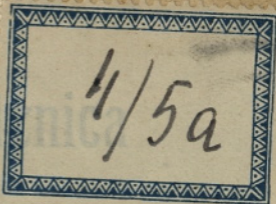

VI. zvezek.

V Ljubljani, 1897.

Založil izdajatelj. — Natisnila Katoliška Tiskarna.

35068, VII C, g. d

2 57084-6

5203936

30.12.2009

„Čitaj rad dobre knjige; v njih imaš,
ako je prav čitaš in razumeš, modrega
učitelja in ljubeznivega prijatelja povsod,
na vseh krajih svojega življenja!“

IZLOČENO

Dubl ad VII C 35068g

2010

FZC 8217/1953

K vam!

K vam, otroci mili,
K vam srcé mi sili,
Mir in sreča je pri vas doma!
Ni neviht grozečih,
Ni skrbij morečih,
Ki drugod nam tarejo duhá.

Ko med vami bivam,
Kakor v sanjah vživam
Zopet vse veselje mladih let:
Vse cvetè in klije,
Solnce lepše sije,
Raj se tu mi zdi vesoljni svet.

Tukaj, sred' mladine
Žalost moja mine,
Tu otrók sem spet z otroci jaz!
Záto moji mli,
K vam srcé mi sili,
Srečen sem, ko pridem spet med vas!

L. Črnež.

Pripovedni del in pesmi.

Najdražji biseri.

V nekem mestu je živel sila bogata gospa. Največje veselje je imela z biseri in žlahtnimi kamni. Nakupila jih je bila že za tisoč in tisoč goldinarjev, a vedno jih je želela še več. Kadar je bila zvedela, da ima katera druga meščanka tudi take dragocenosti kakor ona, ali pa še celó lepše, jezila se je in iskala še lepših in dražjih. Zlatarji so izkoriščali to njeno slabost in si polnili žepe.

Bogata je bila gospa, a siromak ni dobil pri njej nikdar pomoči. Vsakega je odpravila z neprijaznimi besedami, ne vedóč, kako hudo bolé take besede.

Nekoč je šla gospa sè svojo strežnico do bližnje vasi, da bi se malo sprehodila, kakor ji je bil nasve-toval zdravnik. Kadar ste se vračali, prišli ste po pešpoti do neke kočice tik gozda. Ob voglu je slonel deček kakih desetih let in glasno ihtel. Zagledal je tujki še-le, ko ste hoteli ravno mimo njega. — Prestrašil se je nekoliko, potegnil z levico klobuk

raz glavo, z desnico pa si je obrisal rosne oči. Pozdrava ni mogel izreči na glas.

Gospa pogleda dečka in ga nehoté vpraša: »Zakaj jočeš? — Ali si lačen?« Deček ne odgovori besedice, le žalostno jo pogleda sè svojimi modrimi objokanimi očmi. In ta pogled je segel gospej takó globoko v srcé, da veli spremljevalki, naj dá dečku kos žemlje. Siromaku se zaiskrè oči. Komaj je vzdihnil: »Bog plati!« in bil je že v koči. — Gospo osupne to vedenje, zato stopi nekoliko korakov za njim do vežinih vrat, kjer obstoji. Iz sobe prihaja dečkov glas: »Mati, mati, glejte, kaj sem dobil. Tu imate! Jejte!« In slab glas vpraša: »Kedo ti je dal to?« Deček pripoveduje vse in potem ponavlja: »Mati, to je vaše! Jejte, saj je rahlo!« Mati pa vzdihne: »Le ti jej, saj vem, da si lačen, ker že od včeraj poldne nimaš nič!« Sinček pa zopet pravi: »Mati, ljuba mati, jaz nisem lačen, celó nič nisem lačen. Na-te, vi morate jesti, vi ste bolj lačni! No mati!« Tako je prosil deček s pretresajočim glasom. Gospa, ki je stopila v vežo, ne da bi jo kedo opazil, videla je skozi odprte duri vse, kako je molel deček materi žemljo na postelj in kako so zablestele blede ženi solze v očeh. Ni se mogla premagati, stopi v sobo in začudeno ženo vpraša, kedo da je, ali je bolna itd. Ganjena jo posluša, ko ji je pripovedovala s tihim glasom svojo žalostno osodo.

Mož, ki je bil drvar, se je ponesrečil v gozdu in umrl; a ona je vsled žalosti in truda zbolela.

Sinček ji je stregel, dokler sta kaj imela, a sedaj jima je pošla zadnja drobtinica in zadnja kapljica mleka. Pomoči ni od nikod. Naposled še pristavi bolnica: »Oj, lahko bi umrla, ko bi se mi otrok tako ne smilil; kako me ljubi!« Bolnica se na to obrne proti steni, a gospa je vzkliknila iz srca: »Da, uboga in nesrečna žena ste, a srečnejša od mene! Vi imate ljubečega otroka, jaz pa nimam nobenega!«

Predno gospa odide, obljubi ubogi vdovi pomoči. In res, velikodušno ji je pomagala. Deček, kojega je dala gospa na svoje stroške izšolati, je sedaj oskrbnik pri njej. Pri sebi ima svojo ljubljeno mater, ki je po dobri hrani in zdravnikovi pomoči kmalu ozdravela. O, kako srečna je mati pri svojem sinu!

In srečna je tudi gospá. Od istega časa ne kupuje več biserov in žlahtnega kamenja, ampak največje veselje ji je pomagati siromaku. — Posebno rada pripoveduje to dogodbico o svojem prvem daru in vsikdar dostavlja: »Tamkaj v koči siromašne bolnice poučila sem se prvič o pravi bedi, katere prej nisem poznala; tamkaj pa sem videla tudi najlepše bisere na svetu, namreč solze radósti in sreče v očeh iste ljubljene matere. O, prekrasni, dragoceni biseri, ki se kupiti ne dadó!«

Framčam.

O ljubi mater svojo.

O ljubi mater svojo, ljubi,
Doklèr jo še imaš!
Zdaj srečen pač ne znaš,
Da óna je življenja pol,
In kak brez nje je solzni dol —
A čutil boš ob nje izgubi.

Življenja ji nikdar ne grêni,
A slajšaj ga vsak dan!
Vsaj to ve vsak zemlján:
Kar mati nam storila je,
Dobrot teh brez števila je,
Kot listov v gori je zelêni.

Besede njene v srcu hrani
Kot večno drag zaklád!
O marsikdo bi rád
Čez dole romal in goré,
Da enkrat še besede njé
In glas bi čul nekđaj poznani.

In môli za njo tudi, môli
Da jo dobrotni Bog
Že čuva tù nadlog!
In ko se preselila bo
In tebe zapustila bo,
I tam jo čuva večnih bólij.

O ljubi mater svojo, ljubi,
Dokler jo še imaš!
Zdaj srečen pač ne znaš,
Da ona je življenja pol,
In kak brez nje je solzni dol —
A skušal boš ob nje izgubi.

Jožef Volc.

Nebeška roža.

Po M. Claudius-u poslovenila *Ivanka K.*

Lizika stoji pri oknu in gleda svojo cvetečo vrtnico. Ó, kako je krasna! — Lansko poletje si jo je — takrat še majhno rastlinico — sama vsadila. Skrbno jo je gojila ter se neizmerno veselila pri vsakem listku, katerega je pognala rastlinčica. Tako se je razvila rastlina v lep grmič, kateri sedaj — prvokrat cvete. Dà, danes zjutraj se je razpočil dolgo opazovani popek in krasna roža, s polno dehtečo čašo, smehlja se deklici v obraz.

Cveteča roža je vedno nekaj krasnega, a roža, cveteča v hudi zimi, sredi januarja, polnem snega in ledú, je toliko krasnejša. Zato gleda Lizika z nekim ponosom in veseljem na svojo vrtnico, da se je kar ne more nagledati.

»Lepša cvetica še ni cvetela na vsem svetu!«
vzklikne deklica, vzeme cvetlični lonec ter z urnimi koraki nese cvetico kazat svoji materi. Lizika hoče ravno vstopiti, kar začuje glas matere, pomenkuje se z neko znano staro ženico.

»Počakam nekoliko, da ji ne motim«, misli si deklica, položi cvetico na stopnice, a sama sede k njej, veseléč se izvanrednega krasu.

Kuhinjske duri so bile le priprte, da je Lizika lahko slišala vse, o čem se je razgovarjala mati s staro ženico.

»Kako je vaši mali Marici?« vpraša mati.

»Oh, slabo!« odgovori starka jokaje. »Še vedno leži in malo imam upanja, da kedaj vstane. Preteklo je polovico leta, kar je vedno v postelji. Ljubi Bog, koliko to dete trpi! — Vedno je bila potrpežljiva, le zadnji čas je začela tugovati. ‚Da bi mogla na polje!‘ vzdihuje često, ‚oh, da bi ozdravela vsaj do spomladi, da bi videla cveteti rožo v našem vrtu! Mati!‘ — vzkliknila je včeraj naenkrat — ‚ako greste spomladi zopet na polje, ne pozabite mi prinesiti vseh cvetic, katere najdete tamkaj.‘«

»Oh, ljuba gospa, nadaljuje ženica jokaje, »vi si ne morete misliti, kako me bolé te besede v srcu! Ti moj Bog! v prvi spomladi je Marica že

pod zemljo, in trosim ji cvetice lahko le na — grob.«

»Naj se zgodi, kar je božja volja«, odvrne mati ter pripoveduje stari ženici potem še marsikaj tolažljivega, kar jo je precej potolažilo in umirilo. Z besedami: »Z Bogom in hvala Vam stotera za lepe besede tolažila!« poslovi se naposled uboga ženica od matere.

Gredé mimo Lizike, odzdravi ji nemo in ko ugleda cvetico, reče tiho: »O, krasna cvetka!« — Lizika pa stoji pri svoji roži, gleda jo in gleda, globoko zamišljena.

»O, krasna cvetka!« vzklikne sedaj tudi mati. »Kako krasno se je razcvetela! Vidiš, Lizika, to je plačilo za tvojo postrežbo in skrb, s katero si jo vedno negovala. Škoda le, da bode prehitro zvenela.«

»Mamica, morda veste za sredstvo, kako bi jo ohranila dolgo časa svežo?« vpraša Lizika.

»Vedela bi«, odgovori mati, »ko bi le tudi vedela, je-li ti bode moj nasvet všeč.«

»O dà, ljuba mati!«

»Vsadi si cvetico za nebesa — in vedno ti bode cvetela.«

»Kako naj to storim?« — Lizika ne razume, kaj mati s tem misli. »Daj, da jo porosé solze veselja — in zvenela ne bode nikdár.« To izgovorivši, pusti mati hčerko samo. Ta pa stoji s pobešeno glavico ter zre in zre sanjavo na cvetečo svojo rožo.

»O, krasna cvetka!« rekla je žalostno stara gospa. Te tako milo izrečene besede so zvenele v dekličinih ušesih še vedno. Misli na bolno Marico, ki leži — kakor je povzela iz pogovora stare ženice z materjo — v posteljci ter hrepeni po spomladi, katere najbrže ne bode dočakala — naloži si svojo rožo, pokrije jo z robcem in hiti skozi duri. — Kam hiti? Po sneženih in zmrznjenih ulicah vedno dalje in dalje. Naposled pride do majhne hišice one stare ženice, katera je danes obiskala njeno mater. Hitro vstopi.

V mali temni sobici najde slabo, nizko posteljco, v kateri leži uboga Marica. Mati se še ni vrnila, zato je bolnica sama. Tu leži torej, blede glavico podpirajoč z velo ročico.

Lizika vstopi prav tiho in položi rožo pred njo. — »O, kaj je to?!« vzklikne bolno dekletce in rdečica oblije njeni bledi obrazek, kakor da bi bil to odsev cveteče rože.

»Cvete li že rožni grm v našem vrtu? Jeli že spomlad?«

»Ne, spomladi še ni«, odgovori Lizika, »a ta lepa roža je v zimi razcvetela. Podarim jo tebi, ker so tvoja mati rekli, da zelo hrepeniš videti kako rožo.«

»O, lepa cvetica, prekrasna cvetica!« govori bolna deklica sama pri sebi in se pripogne k roži, tako, da se velo ličice dotika svežih peresc. Smehlja se in poljubuje in zopet smehlja — in naposled ji zaigrajo v očescih solze — solze, o katerih je

pravila Lizikina mati, da imajo moč, ohraniti rožo večno svežo.

»Kako ljubezniva deklica si ti«, pravi hvaležno gledaje Liziko, »da mi podariš to krasno rožo«, a jaz je ne morem sprejeti, ker te ne bi rada oropala cvetice, katera je izvestno tudi tebi zeló všeč — dovoli samo, da jo še nekaj časa gledam in še enkrat poduham! — Tako! Sedaj pa jo le vzemi!«

Lizika zmaje z glavo ter odvrne: »Ne, cvetico sem podarila tebi in ti jo tudi obdrži. Jaz lahko potrpežljivo čakam spomladi, katera nam prinese obilo drugih rož.«

»Dà, dà«, prav govoriš, pravi Marica, »ti lahko počakaš, a jaz sem spomladi gotovo že v zemlji, zato pa mi le pusti tu svojo cvetico. Ako umrjem, povedala bom ljubemu Bogu, kako ljubezniva deklica si ti.«

Obe si pokimata in Lizika odide, ne da bi nesla rožo v roki, pač pa v srcu, krasno cvetečo in dehtečo ter navdajajočo majhno deklico s sladkostjo in z veseljem.

Bolna Marica pa pogleduje z jasnimi očmi lepo cvetico pozabivši za trenotek svoje bolečine. Ves dan je, niso smeli odstraniti. Ko pa se je zmračilo, otemnele so tudi Marici oči in ni mogla več v postelji sloneti; zdaj je morala, mati cvetico vtrgati in ji jo dati v roke.

»Slušaj, ljuba mati«, spregovori čez nekoliko trenutkov bolna hčerka, »ako jaz kmalu umrjem

pusti mi cvetico; hočem jo imeti v roki, ko me boste položili v zemljo.«

Bolnica postaja vedno slabeja in naposled tako oslabi, da niti govoriti ne more. A na rožo še gleda smehljaje, dokler ne zapre očesci v večno spanje. Mati ji dá cvetico v grob, kakor si je želela sama.

Ko Lizika zvé, da je mala Marica umrla, občuti neko bolestno-sladko veselje, spominjajoč se ljubavi, katero je skazala ubogi, a zdaj srečni deklici.

Sedaj še-le razume pomen materinih besed: »Vsadi si cvetico za nebesa — in večno ti bode cvetela!«

Prstan Posavskega gospoda.

(Národna pripovedka.)

V Savski dolini na Kranjskem, nekje tam kjer se izlivata Kamniška Bistrica in Ljubljanica v Savo, stal je pred davnim časom grad. Posavju in okolici še dandanes pravijo Podgradom. Sedaj ni sledú temu gradu in le malokdo se ga spominja. Svoje dni pa so Posavski gospodje sloveli daleč na okrog. Cesar se je mogel na nje zanesti, kakor na svoje sinove.

Takrat so zbirali vojske, da so Turkom jemali svete kraje.*) Tudi Posavski je dal cesarju besedo

*) Da bodeš ložje umel pričujočo pripovedko, čitaj v „Tretjem berilu“ 197. spis „Križarske vojske“. A. K.

in uprav sedaj se odpravlja na odhod. Na dvo-rišču ga že čakajo hlapci, konji rezgetajo in kopitajo. Kje neki se mudi gospod? V gradu ima jedino hčerko, Belinico, in od te mu je slovo težko. »Vi, ljubi oče, odpravljate se v ptuje, neznane kraje čez morje, v boj, a mene puščate doma, ko nimam ne brata, ne sestre in potem tudi očeta ne bom imela«, tako jadikuje ubogo dekle, potem pa dostavi: »Ostanite doma ali pa me vzemite seboj.« Posavec je nerad pustil otroka, toda cesarju je segel v roko in obljubo je treba izpolniti. Zato pravi: »Otrok moj ljubi, ne žaluj preveč, saj veš, da se pojdem borit za Kristusa, ki nas je odrešil na križu. Dobiti moramo božji grob, kateri imajo sedaj še neverniki. Ako Kristusa ljubiš, gotovo me ne boš zadrževala. Z menoj pa ne moreš; ti ne veš, kaj je vojska. Junaki padajo, pa ti ne bi? Le ostani na Posavju. Božja volja je, da grem, in Bog me bo varoval, in zato upam, da se povrnem. Ta-le prstan ti nataknem na prst; dokler se bo svetil kamen v njem, vedi, da mi je dobro, pa moli za me.« Grajski gospod poljubi otroka, pa gre doli k svojim vojakom; deklica pa žalostno gleda za odhajajočim očetom, in ko ji zgine ta izpred očíj, ji je prav hudo, da jame bridko jokati; zakaj čutila je, da je kakor cvetica brez zemlje, jagnje brez pastirja — sirota brez očeta in matere.

Pogostoma je Belinica pogledovala kamen v prstanu, gotovo pa zjutraj in zvečer, in vesela je bila, ker se je kamen tako lepo svetil.

Preteče nekaj časa. Pride jesen, ko je grozdje zorelo. Iz sosedne graščine prideta gospodičini, kakor navadno obiskat Belinico. Pride jim na misel, da bi se vozile po Savi. Stopijo v čoln, vozijo se po vodi, igrajo se, zobljejo grozdje, šalijo se ter prelepo pojó: videti so, kakor tri labodice na zeleni vodici. O mraku se vračajo domóv, toda vesljati je bilo težko, ker je pihal veter in so se valovi protivili: nastal je vihar. Piš je tulil in voda je pluskala v čoln, da so bile deklice mokre do niti. Strah in groza jih obide, vpijejo na pomoč, toda ne sliši jih nikdo, ker veter odnaša njihove glasove. Vidijo, da jim je umreti, zato se priporočajo Bogu in Devici Mariji. Stari brodnik, Ribič, vidi nevarnost. Hitro odrine od kraja gospodičinam na pomoč; posreči se mu, da je reši. Belinica opazi, da nima prstana, oh kako se prestraši! Brodnika lepo prosi, naj ji pomaga, da najdeta prstan. Toda ta ji odgovori, da bi bilo vse iskanje brez uspeha.

»Oh, moj prstan, moj prstan!« vzdihovala je Belinica. Očetu se hudo godi, v nevarnosti so, ponesrečili so.« Deklica vso noč ni zatisnila očesa; jokala je, premilo jokala. Zjutraj pa reče: »Ne umirim se prej, dokler ne najdem očeta. Potno haljo oblečem. Ako so oče še živi, gotovo jih najdem, ako pa ne, naj umrjem, kjer so umrli, in pokopljejo naj me zraven njih«.

Čuvajka vidi Belinico, potnico kot romarico. »Belinica, kam pojdeš? Ne moreš, kar misliš.«

Belinica: »Očeta grem iskat.« Čuvajka: »Jesen se bliža koncu, zima bo in mraz, onemogla boš, umrla boš na potu.« Belinica: »Grela me bo očetova ljubezen, podpirala očetova misel.« Čuvajka: »Nimaš tovariša, nimaš variha.« Belinica: »Bog mi bode tovariš, angelj mi bode varih.« Čuvajka: »Ako oče še živé, branijo jih prijatelji, ako so pa mrtvi, ne moreš jim pomagati.« Belinica: »Kjer so oče, tam hočem biti jaz, zato pojdem v Sveto deželo, noben človek me ne odvrne od tega.«

V potniški obleki pride Belinica v obljubljeno deželo. Zagleda vojaka, pa ga popraša: »Gospod vitez! niste li videli gospoda s Posavja?« Vojak se ustavi, čudi se mlademu potniku ter odgovori: »Gospoda s Posavja? Poznam ga, junak je; ne vem pa, če še živi, ker ga že dolgo nisem videl. Zadnji čas nas neverniki hudo prijemajo, mnogo naših je padlo, mnogo pa jih je tudi vjetih. Pojdite h krščanski vojski in vprašajte tamkaj.«

Jokaje gre Belinica h krščanski vojski, stoječi pred Jeruzalemom, jokaje, ker je izvedela, da ji je očeta vendarle zadela nesreča. Solnce je pripekalo hudo, zato je stopila v senco palem. Utrujena zaspi. Sanja se ji, da je doma pri vodi, da vidi prstan na dnú in nasmehljá se veselja, iztegnivši roko po prstanu V tem se prebudi. Ko gre dalje, zasliši kopitanje konjev in kričanje: »Alah!« Hipoma obkoli deklico cela kopa jezdecev. A kakšni so ti jezdecí? širokih hlač, dolgih brad,

divjih obrazov, ovitih glav, rudečih prsnikov in krivih sabelj, ki so kakor Turki! »Pri Mohamedu!« pravi njih vodnik; »tako lepega potnika še nisem videl; tega mora videti tudi naš cesar, sultan.«

Belinica se priporoča Bogu in Mariji Devici, ker misli, da ji bodo precej odsekali glavo. A vodnik ji reče: »Pojdi z menoj k našemu sultanu Solimanu; kakor poreče on, tako bo.«

Pridejo pred velik šator, opravljen z belo in rdečo svilo, stojèč na holmcu. Soliman sedi na progani, podvitih nog, z nargilo*) v ustih, v zeleni halji sè zlatom obrobljeni, opasan sè zlatim mečem iz Damaska, dolge in črne brade, žarečih očij, divjih pogledov.

Vodnik prične: »Premogočni vladar! Tega potnika smo dobili v palmovini. Prišel je iz dežele krščanskih psov. Reci, kaj bo ž njim.« Nato vodnik odstopi, sultan pa vpraša potnika po domu. Takrat je bila slovenščina tudi na cesarskem dvoru v čislu, in cesar sam je govoril slovenski. Sultan zapové Belinici, naj pové, kam gre in kaj hoče. Belinica vse pové: da je hči gospoda na Posavju, da išče očeta, ki so šli s cesarjem bojevat se za svete kraje, da so ji odhajaje dali prstan ter dejali: »Dokler se bo svetil kamen v prstanu, dotlej bom zdrav in srečen«, kako je izgubila prstan v Savi in da od onega časa ni imela mirú ter da je šla iskat očeta. Naposled je rekla: »Premogočni vladar! Naša vera nam nalaga, da spoštujemo očeta

*) nargilo = turška pipa.

in mater. Ljubezen do očeta me je vodila po ptujih krajih, po morju, skozi puščavo. Volja božja ni, da bi jih našla. V vaših rokah sem. Vem, da moram umreti. Nič se ne bojim; le pošljite me k očetu.« Sultan je pazljivo poslušal Belinico; videlo se mu je, da se mu meči trdo srce. Prijaznih očij, dobrotnega srca izpregovori: »Moj otrok! Velika je tvoja ljubezen do očeta. Lepo je to. Tudi naša vera nam vелеva spoštovati stariše. Pri našem preroku Mohamedu te zagotavljam, da dobiš očeta, ako še živi.«

Sultan ukaže v vrsto postaviti vse ujete krščanske viteze. Belinica stopi s cesarjem pred vrsto vitezov, bolnih, ranjenih, srditih, razoroženih. Cesar reče: »Poglej, če je oče med njimi.« Belinica ogleduje moža za možem, a vidi same ptuje obraze; stopa dalje in dalje, ali ne ugleda očeta. Še malo jih je, in tudi med temi ni očeta. Smrtni strah jo pretresa. Le jeden še je. Gleda ga precej dolgo; zdajci vsklikne: »Oh, oče!« Ni ga takoj spoznala, ker je bil bled in suh ter ovite glave. To je bilo veselje. Sultan pa reče: »Velik je Alah, in Mohamed je njegov prerok. Posavec, ti si zaslužil smrt, ker sovražiš preroka in si pobil veliko njegovih pravovernikov; a zavoljo hčerine ljubezni ti puščam življenje, in dajem ti prostost. Pojdi in povej svojemu cesarju, da zna tudi sultan Soliman spoštovati otročjo ljubezen celo pri svojih sovražnikih. — Ti, Belinica, ná, to krasotino namesto prstana. Pripeljite dva iskra konja, plemenitega

rodu arabskih puščav, belca in črnca, belca hčeri, črnca očetu, hitra kakor veter, lahka ko peró, varna in zanesljiva ko sablja damaščanka.«*)

Posavec in Belinica zahvaljujeta cesarja Solimana, potem pa odjezdita domov na Posavje.

Kristijani so zmogli krute Saracene**) in pridobili božji grob. Mnogo vojakov se je vračalo, a še več jih je ostalo mrtvih na bojišču za sveto stvar.

V gradu gospoda Posavca je bilo veliko veselje. Prijatelji in znanci so povabljeni v gosti v grad. Jeli so in pili ter se veselili ter bili dobre volje. Ribiči so nalovili dragih rib. Grajski kuhar najde v jedni prstan. Vsi so dejali: »Lep je prstan, a še lepša je Beliničina ljubezen do očeta.«

Zap. H. Majar.

Poštni jahálec v Sibiriji.

Poleg ruskega izvirnika.

Samotna in pusta je v dolgem ostrem zimskem času sibirski krajina; le majhen, neznamenit sled kaže potniku ték glavne ceste, po koji se vrši neobhodno potreben promet.

Skozi mračne gozde, čez pomrznjena močvirja, od jednega v meglo ovitega hribčka do drugega se vije brezkončna cesta, ob kateri najdeš le prav redko — navadno v daljavah od 50 — 60 ruskih milj ***) — človeška bivališča.

*) Prihaja od „Damaska“, ki je glavno mesto Sirije. Tam izdelujejo že od nekdaj najboljše orožje, zlasti sablje in meče.

**) Saracen = Mohamedov vernik.

***) Ruska milja meri 1077 metrov.

Zvončka poštnega hlapca ali postiljona, ki jezdi po tej cesti, časih vsled tuleče snežne burje po več dnij ni slišati; potnik-pešec si v zimskem času ne upa na plano, k večjemu, ako tava po neznanu poti na pol obupno kak v Sibirijo prognan nesrečnež, ki je pobegnil stražnikom. Plaho in boječe se priplazi iz golega gozda, ozira se na okrog, je-li ni morda kake sumne postave v bližini, in ko nič nevarnega ne opazi, pobriše jo brzih korakov po prosti ravnini dalje do bližnjega gozda.

Čim redkejšo zazré tu v zimskem času naše okó ljudi, tem gostejše se kažejo volkovi. Zbrani v večje trope, potepajo se lačni v dolgih vrstah po praznih gozdih od jedne naselbine do druge, strašno tuléč in zavijajoč, da človeka obhaja grôza. Čim ostrejša je zima, tem nevarnejša je sestradana volčja drhal samotnemu jezdecu ali tudi vozniku. Več milj daleč brusijo gladúhi za vozom ali se pa zaganjajo v jaháča. Gorje tedaj potnikom, ako niso dobro oboroženi ali jim opešajo konji, predno so dospeli v varno zavetje. Ondotni prebivalec se ve raznim nesrečam izogniti s tem, da ne zapušča, ako mora po zimi z doma, nikoli hiše peš, marveč jaháje ali pa na sanéh, koje vlečejo po trije močni in brzi konji; tudi spretno orožje čuva Sibirčana neusmiljenih volčjih zôb.

Huda se godi le ubogemu postiljonu, ki mora skoraj pri vsakem vremenu od ranega jutra do pozne noči sedéč na konju preteči neizmerno

raván; mnogo teh poštnih konjikov najde prezgoden grob v želodcu požrešnih volkov. —

Še prav iz daljave in zeló lahko se glasi tokrat poštni zvonček tje do bližnjega gozda. Konjskih kopit udár se še niti ne sliši, in tudi spodbujajočega postiljonovega glasú, ki osrčuje svojega konja, ne mogel bi razločiti človek, ki bi stal tik bližnjega gozda. Toda tolpa čveteronožnih volčjih gladuhov je že ovohala mladega jezdeca, ki prihaja s cesarsko pošto; hlastno napenjajo čakajoče mrcine kratka ušesa, glasno brusijo zobe in v divjem ognju se jim žaré majhne oči in mršavi udje pa se napenjajo na prvi skok, ki bo veljal bližajočemu se konju.

Ivan Mečikov je ime jahača, ki prihaja danes na urnem konju. Že tri leta opravlja ta čili mladenič, ki je uprav pred kratkim izpolnil devetnajsto leto, težavno poštno službo brez vsakega strahú v občno zadovoljnost svojih predstojnikov; nevarnosti ne pozna, vsaj ogniti se ji vé. Pogumnejšega, odločnejšega postiljona ne poznajo v neizmerni daljavi med mestoma Tobolsk in Jakutsk.

A danes? Ali se ti ne dozdeva, pogumni Ivan, da jahaš svoji smrti nasproti? Ne slutiš-li, da čaka na te ob cesti tik gozda cela tolpa sestradanih volkov?

Še sto korakov ima Ivan do bližnjega gozda. Nepripravljen na nevarnost sedi v sedlu. Kratka sulica, katero nosi pri sebi za mogočo brambo, tičí mu v sari (golenici) levega škornja, precej

veliko dvocevno pištolo hrani v usnatem pasu, ki ovija njegov ovčji kožuh, velika četirioglata poštna torba pa mu visi na širokem usnatem jermenu pred prsi. Prav dobre volje je jezdec, ker ga navdaje upanje, da dospè v pol uri do bližnjega poslopja (dvorca) in da tako doseže cilj današnjega potovanja.

Izkušeni jakutski *) konj, katerega Ivan danes jezdi, ovohal bi gotovo volkove že davno, ko bi veter ne vlekel za njima; toda zdaj je blizu dovolj, da more sovražnike ovohati nos ter zapaziti tudi okô. Konj striže z ušesi, boječe trese z glavo, da šopasta griva v zraku plapola, nato nekoliko postoji, da se prepriča, od katere strani je pričakovati napad, potem pa se spusti z jezdecem v divji beg. Pametna žival dobro vé, da more rešiti le velika naglost njo in jezdeca. Toda tokrat se kaže, da tudi največja naglost ne bode otela nesrečnežev. Prav tik jezdeca plane krdelo lačnih požeruhov iz gošče, komaj pet korakov so bližnji volkovi oddaljeni od strahu trepetajočega konja. Z nazaj zavihanimi ušesi, z odprtim žrelom, z daleč iz gobca molečim jezikom tečejo skokoma vstric in za konjem, hotéč ga v primernem trenutku ustaviti ter spraviti na tla.

»Miruj in ne boj se, prijatelj moj«, tako šepeta jezdec strahu in velikega napenjanja hliptajočemu konju. »Ne boj se, stari moj tovariš, ne udava se tako zlahka tem mrcinam. Le teci, kolikor moreš, jaz pa nama pripravim med tem brambo.«

*) Jakutsk je pokrajina v Sibiriji z glavnim mestom jednakega imena.

Drobni sneg pod konjskimi nogami se spreminja v svitli oblak, konj dirja naprej, na obeh straneh pa ga spremljajo rjoveči in tuleči volkovi. Ivan izvleče iz sare sulico ter jo krepko drži v desni roki. Prvem volku, ki bi se drznil skočiti bliže konja, zadá to orožje gotovo smrt. Pa saj je tudi zares videti, kakor da bi kratka bramba preplašila zasledovalce; volkovi nekoliko odskočijo, in nobeden si ne upa v bližino sumne sulice.

Ivan se bliža svojemu cilju.

Toda strašni glad prepodi ves strah iz volčjih mrcin. Star volk srebrnosive dlake se v skokih zopet bliža jezdecu. Ako ga Ivan pravočasno ne odpravi, potegne gladúh zdajci zvesto žival za vrat na tla in jezdec ter konj sta izgubljena. Ivan še pošepeta nekoliko pomirovalnih besedic svojemu dobro šolanemu konju, pogladi ga z roko, v kateri drži vajeta, pripogne se potem urno na desno, kakor da bi se hotel spustiti na tla, nato sune s sulico proti predrznemu sivodlakarju in glej, zadel ga je takoj za prednjima nogama tako dobro v prsi, da žival smrtnoranjena telebne na tla.

Jeden sovražnik — najhujši izmed vseh — je ob moč. Toda Ivan je ta uspeh plačal drago; suličina ost se je zarila tako močno v okostje, da se je držalo v naglici izmuznilo iz jezdečeve roke, in orožje je obtičalo v rani.

Izguba sulice bi se sicer lahko pozabila, saj dobi Ivan pri bližnji posadki kozakov*) brezplačno

*) Kozak = ruski vojak.

novorožje, a kaj mu pomaga to, ker se je znebil bodalca uprav v trenutku, ko bi isto najbolj rabil.

Ostali volkovi opusté za nekoliko časa nenavadno spremljanje jahajočega potnika. Konj in jezdec se oddahneta in Ivan dá znamenje za počasnejšo hojo, boječ se, da mu živinče ne obnemore, predno dospeta do varnega torišča.

Ko se Ivan ozrè po krvoželjnih svojih zasledovalcih, opazi, kako trgajo smrtno-ranjenega volka njegovi lačni tovariši. Ivana neizrečeno veseli, da je vsaj za nekoliko pretekel volčjo tolpo.

Toda, dolgo gotovo ne bode, in nenasitne mrhe mu bodo zopet za petami; meso mršavega brata jih gotovo ne bode nasitilo, marveč vzbudilo bode v njihovih praznih želodcih še večjo pohlepnost po mastnem plenu, ki jim spredaj hoče odteči.

V lahkem diru jezdi Ivan dalje; ako mu ne opeša konj, doseže v četrť uri cilj današnjega potovanja; glas zvončka bode gotovo naznanil, da se mu pravočasno odpró vrata gostilničnega dvorišča. Morebiti ga do istega časa volkovi ne dosežejo in ako — saj še ima za vse slučaje pripravljeno in močno nabasano pištolo-dvocevko.

Zvesti konj, kakor da bi vedel za misli svojega gospodarja, teče navidezno miren v srednjem diru naprej. Toda zdajci jima udari tuleče revsanje volkov zopet na ušesa; vedno bliže in bliže prihajajo gladne mrcine, pripravljene na drug napad.

»Miruj, prijatelj, miruj!« prične zopet Ivan tolažiti zvestega svojega konja, katerega se poloti

nov strah, tako, da hoče v divjem begu odteči. »Miruj! naj se nama le približa ostudna druhal, posvetim ji, kakor sem ji malo poprej«, tako govori jezdec, prijazno božáje trepetajočo žival.

Nekoliko trenutkov pozneje ima jezdec zopet vso, kakih petnajst glav broječo volčjo tolpo, na obeh straneh, in najdrzovitnejši roparji se upajo sedaj še bliže jezdeca, nego li poprej, ker ne vidijo pri njem sulice; ta jim je prej zavdala vendarle nekoliko strahú. Neznatna pištola, katero je držal Ivan v desni roki, ni se jim videla kar nič nevarna.

Zdajci zagrmi prvi pok po tihi in pusti zimski krajini. V glavo zadeta se zavrti volčja mrcina v zraku in obleži potem s smrtjo se boreča v snegu, s krvjo napojenem. Tudi na tega volka planejo takoj lačni tovariši ter ga začnó trgati in žreti. Zasledovani konjik je dobil sedaj novo priliko, da je pretekel svoje preganjalce.

Še sedem ali osem minut, in potem se konča grozna dirka, dal Bog, da na srečo jezdečevo!

»Sedaj pa teci, prijatelj, teci, kolikor moreš«, vzklikne veselo Ivan in udari za vzpodbudo z vajeti na peneči vrat dragega mu konja. »Skoraj boš stal v toplem hlevu in dobil boš velik kos v žganje pomočenega kruha, povrhu pa še svoj navadni oves ter seno«. Tako govori Ivan svojemu zvestemu tovarišu.

Poslušna žival napne še enkrat vse svoje moči. Da je gostilna že prav blizu, to je vedel tudi konj dobro.

Še nekoliko trenutkov in rešena sta. Ivan bi najraje s strelom naznanil naselniku, da se bliža, ko bi ga ne skrbelo, kako se braniti, ko bi ga volkovi vendarle dohiteli v tretje.

Zdaj sta v gozdiču. Tam spodaj ob potoku, do dna zmrzlem, leži poslopje, po kojem sta danes toli koprnela naš postiljon in njegov zvesti konj. Ivan veselja zavriska, in veselo rezgetanje dobrega konja je bil odgovor na jezdečev izraz notranje radosti.

Zdaj ju volkovi, ki so ostali precejšnje daljavo za jezdecem, gotovo ne morejo več dohiteti.

Pištola počí drugi in zadnjikrat, vrata gostilničnega dvora se odpró, pa tudi pravočasno zapró za v divjem skoku pridrvečim jahačem.

Kmalu se zasliši tožeče tulenje volkov, ki se žalostni podé okrog poslopja.

Takoj potem, ko sta Ivan in gostilničar zdrgnila konja s slamo ter ga posušenega pokrila s toplimi odejami, odpravita se oba moža dobro oborožena nad trdovratne volčje mrhe ter streljata med nje, da je veselje. Le majhno številce se jih reši nazaj v svoje gozdove.

Še le zdaj misli Ivan ná-se; dá si prinesti jedi in pijače ter pripoveduje potem krčmarju svoj današnji srečno prestani dogodek. Da je dobil hrabri konj v hlevu obljubljeni v žganje pomočeni kruh in povrhu še navadni oves ter seno, razume se pač samo ob sebi.

A. K—i.

Lisica in kozel.

Basen.

Lisica je padla v precej globok vodnjak. Misli in misli, kako bi prišla iz njega. Spenja se po vodnjakovej steni; a ves njen trud je zaman, ker je bil rob previsok.

Slučajno pride k vodnjaku kozel, da bi si ogasil žejo. Videč lisico v vodnjaku, vpraša jo, je-li voda kaj dobra. Lisica mu odgovori: »Ne morem vam dopovedati kum, kako je dobra. Pridite sami sem dol k meni in prepričali se boste, da govorim resnico.«

Kozel veruje lisičinim besedam in skoči v vodnjak. A komaj je skočil lahkoverni kozel v studenec, vspela se je lisica na njegove visoke rogove, in od tod je zlahka skočila iz vodnjaka.

Tako je pomagal kozel lisici iz vodnjaka, sam pa je moral ostati v njegovi globini.

Na u k: Prekanjenec poskuša tudi po nesreči bližnjika rešiti se, če se le more. —s—

Beg v Egipt.

(Národna legenda.)

V času, ko je krviželjni kralj Herod iskal dete Jezusa, da bi ga umoril, poslal je nebeški Oče sv. Jožefu angelja, kateri mu je rekel: »Vstani, vzemi dete Jezusa in njegovo mater in beži v

Egipet, da otmeš nedolžnega nebeškega otroka grozne smrti!«

Jožef takoj vstane, in predno se zdani, zapusti sv. družinica mestece Betlehem ter se odpravi na daljni pot.

Zeló težavna je bila hoja za svete potnike. Odljudne ceste je vodijo skozi neznane, tuje kraje vedno dalje in dalje. Toda, oh, kje je še dežela Egiptovska! Celi dan potuje božja trójica in solnce se že bliža zatonu: polagoma povije mrak vso prirodo v temotna svoja krila.

Našo družino začne resno skrbeti, kje dobiti prenočišča zlasti, ker daleč na okrog ni bilo nobene hiše. Podvizajo se torej, kolikor morejo. Ker pa so bili daljnega pota še vsi spehani in trudni, onemorejo, ne da bi dospeli prej do kakega bivališča. Noč jih dohiti na planem. Kaj jim je revežem početi?

Tik ceste je raslo košato grmovje. Tu sem sedeta vsa spehana sv. Jožef in prečista Devica z majhnim Jezuščkom v naročju. A komaj odložita potnika svoje stvari, kar se začuje prav blizu mnogo trdnih korakov, katere spremlja velik hrup in razsajanje, in hipoma stoji pred božjimi potniki četa roparjev, ki plane kakor divja zverina na strahu trepetajočo trójico.

Vendar glej čudo! Kaj je neki poveljniku roparske druhali, da kakor okamenel obstoji pred trepetajočo božjo družinico?

Ljubeznipolni pogled in premili obrazek Božjega deteta presune trdega moža ter mu hkrati omehči njegovo sicer vedno surovo srce. Z odločno besedo zapové svojim roparskim tovarišem, da se potnikom ne sme zakriviti niti las.

Njegova beseda sicer ni imela takoj uspeha, zakaj škoda se je zdelo razbojnikom pustiti plen, ki se jim je zdel bogat. Vendar ostra zopetna prepoved strogega poveljnika je pomirila naposled do cela ropoželjno druhal. Osuplo pogledovaje se, odpravijo se roparji sè svojim poveljnikom dalje.

Kdo je bil ta razbojniški poglavar? morda povprašaj. Tudi to ti legenda pové. Znano ti je, čitatelj moj dragi, da so križali z Jezusom dva razbojnika, jednega na desni, drugega pa na njegovi levi strani. Glej, oni, ki je bil križan na Kristusovi desni strani, bil je razbojnik, ki je prizanesel Božjemu detetu na begu v Egipet, in zato je Božji sin skesanemu razbojniku ob zadnji njegovi uri bogato poplačal njegovo usmiljenost s tolažilnimi besedami: »Resnično ti povem, še danes boš z menoj v raju!«

Zap. Ant. Kosi.

Cesar Karol V. in sanjači.

Cesar Karol V.*) se je na nekem lovu zgubil od ostalih lovcev. Tavajoč po gošči, privleče se ves truden in spehan do neke gozdne kočice, v katero stopi, da bi se nekoliko odpočil.

*) Karol V. je bil rimsko-nemški cesar in je vladal v prvi polovici 16. stoletja. (1519—1556.)

Stopivši v bajto, opazi cesarski prišlec na ležišči štiri moške osebe, kojih obrazi niso obetali nič kaj dobrega. Bili so razbojniki. Žejni cesar poprosi za kozarec vode; željo mu izpolnijo. Toda takoj potem, ko se neznani lovec okrepeča s požirkom vode, vstane jeden roparjev, bliža se ptujemu gospodu ter prične z osornim glasom: »Sanjalo se mi je ravnokar, da se tvoja vrhnja suknja kaj lepo prilega mojemu telesu.« To izgovoriši, potegne predrznež cesarju oblačilo s telesa.

Kmalu nato se vzdigne drugi tolovaj, rekoč: »Meni pa se je sanjalo, da mi tvoja draga in krasna kamižola kaj lepo pristaja; sleci jo takoj, da si jo poskusim!«

Cesar brez ugovora izpolni roparjevo zahtevo.

Tretji lopov se sklicuje na svojo sanjo ter iztrga cesarju njegov klobuk. Četrti pa pravi: »Sanjalo se mi je, da sem postal lastnik tvoje piščalke, ki ti visi na zlati verižici okrog vratú.« To izgovorivši, iztegne roko po verižici; toda Karol ga ustavi, rekoč: »Predno mi vzameš piščalko, dovoli, da ti pokažem, kako se rabi.« Po teh besedah cesar prav močno zapiska, — in v tem trenutku vstopi v bajto cesarjevo spremstvo, ki ga je že nestrpnost iskalo.

Zelo se začudijo dvorniki, ko najdejo svojega zapovednika v taki družini in na pol slečenega, a tudi roparska četvorica se čudé pogleduje, videti tako veliko družbo okrog sebe.

Kažoč na razbojnice, prične cesarski zapovednik svojemu spremstvu: »Ti gospodje tukaj so imeli razne sanje, katere so si izpolnjevali takoj sami; a meni se je sanjalo, da so ti tolovajski lopovi vredni vislic, in tudi ta moja sanja naj se takoj uresniči: obesite torej roparje pred vrati te koč na bližnja drevesa!«

In sanja cesarjeva se je uresničila uprav tako, kakor prej sanje roparjev. *Kosi.*

In potem?

Ko se je sv. Filip Neri mudil nekóč v nekem mestu, kjer so bile zelo sloveče šole, pride k njemu mlad človek, katerega je svetnik že prej poznal ter mu pripoveduje zeló na obširno, da so mu njegovi stariši na njegove velike prošnje nazadnje obljubili, da se sme učiti pravoslovja*) in pa da bode v ta namen slušal nauke na visoki šoli on-dotnega mesta. »Ne bojim se nobenega truda in napora, kateri mi bode prizadjalo učenje« — dostavi mladenič — »da le svoje nauke prav kmalu in dobro dovršim.«

Sveti Filip posluša mladega moža prav mirno in ljubeznivo, in ko ta konča, prične svetnik: »No, in potem, ko svoje nauke končaš, kaj se bode zgodilo potem?«

»Potem bodem odvetnik«, pravi mladi mož.

*) Pravoslovje ali pravožnanstvo je nauk o pravici.

»In potem?« vpraša svetnik zopet.

»In potem?« nadaljuje mladenič — »potem bodem izvēl mnogo zapletenih in težkih pravn, postal bodem po svoji učenosti, zgovornosti in marljivosti prav imeniten moŹ.«

»In potem?« vpraša sv Filip dalje.

»In potem« — pravi mladenič — »in potem je mogoče, da mi podelijo kako častno, javno službo; tudi mnogo posvetnega blaga si bodem pridobil!«

»In potem?« vpraša svetnik zopet.

»In potem« — odgovori mladenič — »potem bodem v časti in premoŹenju brez skrbij Źivel in z mirno vestjo čakal zadovoljne starosti.«

»In potem?« vpraša svetnik dalje.

»In potem«, pravi mladenič — in potem in potem — potem bodem umrl.«

Sveti Filip povzdigne svoj glas in vpraša zopet:

»In potem?«

Mladenič nato ne odgovori ničesar. S povešeno glavo odide od svetnika. Zadnji »In potem« je prešinil njegovo dušo kakor ognjena iskra tako, da si ga ni mogel več zbrisati iz spomina. Ne dolgo potem zapusti mladenič ondotno mesto in sklene skrbeti pred vsem za blagor svoje neumrjoče duše.

Šel je v samostan.

Napuhu je padec za petami.

Živela je svoje dni uboga žena. Imela je zelo veliko mačko, ki je povsod okrog lazila in plazila ter vsako reč nataknila. Nekega dne si pripravi žena lonec rumene barve, da bi si ž njo pobarvala hišico. Lonec z barvo postavi na polico ter odide nekoliko iz hiše. Radovedna mačka skoči na polico, da pogleda, kaj da je v loncu. A ker skoči zelo nerodno, pade z loncem vred na tla. Rumena barva se razlije po tleh, a porumeni tudi mačko.

V tem pride žena v hišo. To vidévsji, zeló se razsrdi, vzame palico ter zapodi mačko iz hiše.

Mačka steče v gozd ter koraka v njem vedno dalje in dalje. Prišedša do nekega potoka, zagleda v čisti vodi svojo lepo rumeno obleko. Zeló se jej začudi in reče sama v sebi: »Oj, kako krasno obleko imam, tako obleko nosijo le kralji in kraljice, zato pa tudi jaz nisem več navadna mačka, nego kraljica sem vseh živalij. Nato pokliče vse druge mačke ter jim ponovi one besede, koje je govorila malo prej sama sebi.

Ko njene tovarišice ugledajo krasnopobarvani plašč, globoko se priklonijo veliki mački ter ji izkažejo kraljevsko čast.

Tako je dobila zvita mačka hkratu oblast čez vse gozdne prebivalce, in celo tožbe jim je razsojevala. Svojih prejšnjih tovarišic pa niti pogledala ni, nego družila se je le z velikaši, kakor sta lev in tiger.

Žalostilo, pa tudi jezilo je to druge mačke, in neki star maček je rekel: »Prijetelji in prijateljice, ne tujimo radi tega, ker nas ona rumena mačka tako prezira. Jaz že poskrbim za to, da bosta lev in tiger spoznala sleparico. Danes zvečer se zberemo vsi pred palačo rumene mačke. Ondi povzdignemo svoje glasove in iz vsega grla zagodemo. Ko bode rumena mačka — kraljica zaslišala naše glasove, nehoté bode začela mijavkati.«

Tako je tudi bilo. Pobarvana mačka je hotela v godbi prekositi vse svoje tovarišice — a s tem se je izdala.

Mogočni lev je kaznil njeno ošabnost sè smrtjo. Prevzetnost in bahanje se samo tepe.

Po Benndorfu A. K.

Pri dobri gospodinji.

Svobodno po Uhlandu „Die Einkehr“.

Potóval vroč poleten dan Leže na mēhkih tléh vesel
Utrujen sem po cesti; Tó petje sem poslušal;
Kam stopil žejen pit bi v stran? Med tem pa tudi pil in jél
Kje bi dobil kaj jesti? In júzino okúšal.

Kraj steze gospodinja tam In kaj sem jel in kaj sem pil?
Prijazna se me vsmili, Rumêno sadje sočno!
Povabi me v svoj zêlen hram, Kar poln klobúk sem ga dobil
Češ, bodi gost moj mili! Od gospodinje róčno.

Pod senčnico vam hladno jaz Že šlo je solnce za goró,
Počival sem na trati; In jaz sem moral vstati.
Kar pevcev mi za kratek čas »Kaj pa sem dolžen za vse to?«
Zdaj dala je pozvati! Jo vprašam — »dobra mati!«

In prišli so od vseh stranij — A ôna zmaje le z glavój,
Ne prišli — priletéli! Češ, nič za tó ne vzame!
Najlepših pesmij pevci tí »Ostani le prijatelj moj
Mi peti so začeli. In — ne pozabi ná-me!«

Kdo gospodinja bila je
Prijazna ta bogata!
To jablana vam mila je,
Oj jablana košata.

Preložil A. A.)*

*) To lepo in za mladino kaj primerno pesmico sem ponatisnil z dovoljenjem prelagateljevim iz 13. števil „Slov. kmetovalca“ za l. 1893. Urednik.

Poučne črtice.

Kaj pripoveduje osa.

Črtica iz njenega življenja; spisal Ivan Koprivnik.

I.

Osa sem. Ljudje mi tudi radi pravijo srdita osa. Sem vitkega telesa in na sredi tanko prešcipnena. Barve sem črne, a opasana sem z mnogimi žoltimi traki. Na čelu imam črn križec. Po tem me lahko spoznaš in ločiš od mojih sorodnic. S svojimi velikimi očmi drobno gledam in daleč vidim, s tipalnicama pa dobro voham in tipljem. Slišim tudi. Z močnimi čeljusti za silo vgriznem, jako hudo pa piknem z želom, katero imam skrito v zadkovem konci. Tanke in lahke noge me hitro nesó po suhem, še hitreje pa kožnata krila po zraku.

II.

Porodila sem se meseca avgusta v precej prostorni na pol temni podzemeljski votlini, v katero vodi ozek, kratek vhod. Zibko sem že imela pripravljeno. Naredile so mi jo bile starejše, toda manjše sestrice iz drobnih lusk, katere so naščipale največ od jelševe in jesenove skorje in od

strohljivega lesa ter zlepile odščipke s svojimi slinami. Moja zibka je bila skoraj okrogla cev, obrnena s svojim odprtim koncem navzdol, a zaprto dno je bilo zgoraj. Takšnih zibk, ožjih in prostornejših, držalo se je mnogo skupaj. Ljudje jim pravijo stanice, cele plasti stanic pa imenujejo pogače ali satovje. Pogač je štel naš dom več, druga je visela nad drugo, vse pa je obdajal »pisker«. Kako pridne so bile in koliko se trudile naša mati in manjše starejše sestre, da so nam zgradile tako lep in prostoren dom!

III.

V tem našem osinjem gradu — osinjaku — sem torej prišla na svet. Jedy a me je položila mati v zibko, že so prihitele skrbne starejše sestrice pitat me. Dajale so mi najprej čist sladek sok, katerega so izbljevale iz prednjega želodčka. Pozneje so mi nosile poleg raznih sladčic prežvekane muhe, mušice, komarje, hroščke, pajeke itd. Hrana mi je teknila prav dobro, vedno sem rastla in postajala močnejša. Dorasli — vsa zibel me je bila polna — začne se mi jed ustavljati in loti se me spanec. Stvarca trdno zaspim. Kako dolgo sem spala, prav ne vem, bilo je gotovo več dnij in več nočij. Pa kako se začudim, ko se prebudim in zavedem! Zibko najdem spodaj zapredeno — zapredla sem jo baje bila jaz — in sama? Sama sem bila popolnoma druga stvar. Poprej bel črviček z ozkimi usticami in brez nog, imela sem zdaj šest nog, tipalnice, čeljusti, dva para kril, skratka bila sem, kakor me vidite pomladi letati, samo mehkejša koža me je pokrivala. Tesna zibel mi ni ugajala več. Preglodala sem ji zapredek na spodnji strani s čeljustmi in skobacala na pogačo, v kateri je tičala moja zibel.

IV.

Na pogači se mi odpre spet nov svet. Koliko zibk, manjših in večjih. druga poleg druge! Mnogo je bilo praznih, v drugih gledam drobna jajčica, še v drugih črvičke in črve, jednake tistemu, iz katerega sem nastala jaz, zopet druge (z izbočenim belim pokrovom) so shranjale speče sestre in brate. Po satovji je vse mrgolelo razvitih sester. Največ je bilo manjših sester. Te so hodile na pašo, pitale so otroke, širile osinjak, opravljale sploh vsa opravila doma in zunaj. Ljudje jim pravijo delavke. Poleg njih sem opažala večje sestre, sestre moje velikosti. Držale so se doma, redkokedaj je zletela katera na prosto. Pa tudi nekaj bratov je že hodilo okoli. Spoznala sem jih po njihovi tanki rasti, po zelo dolgih tipalnicah in pa po tem, da niso imeli žela. Mene in moje večje sestre imenuje človek matice, bratom pa pravi troti. Na spodnji in najnovejši pogači najdem slednjič svojo mater in mater nas vseh, kolikor nas živi v naselbini. Ni nas malo. Sester delavk šteje naša naselbina, da odhajajo in prihajajo kakor čebele, nas mladih matic je 30—50 in še morebiti več, bratov trotov je ravno toliko. Našo mater, ustanoviteljico naše naselbine, zdaj jeseni že močno tlači starost. Žolti pasi na telesu so ji obledeli, oči, tipala in noge so oslabele, krila so na robu razčesana in ne more več mahati z njimi, nabirat ne hodi že dolgo več.

V.

Ko tako opazujoč in učeč se prehodim naš prostorni dom, smuknem jo nekega predpoldne pri odprtem izhodu, skoz katerega je svitalo v našo podzemeljsko duplino, ven pod milo nebo,

Kakšna krasota! Po glavi se mi začne vrteti od vsega, kar sem videla, slišala, vohala in čutila na planem. Pa daleč od doma si nisem upala v začetku, ker sem se bala, da ne najdem več domov. V večjih in večjih krogih letam okoli vhoda v našo duplino ter ogledavam okolico. Prav natanko si zapomnim, kje sem doma. Potem pa zletim daleč od naselbine in se šele popoldne vrnem domov. Pa mnogo nisem hodila pod milo nebo. Tudi moje večje sestre matice ne, ker nam jesenski zrak ni nič kaj ugajal.

Čas je tekkel in vreme je postajalo slabše. Početkom meseca oktobra nam umrje mati. Sestre delavke jo izvlečejo ven iz grada. Žalovale pa nismo mi ose nič po njej; to je že taka navada pri nas, seveda grda navada. Brati in sestre smo še potem veseli skupaj živeli. Toda hladneje je začelo biti in jesensko deževno vreme je za nas ose strašna kuga. Sestre delavke in brati troti so umirali, da je bila groza. Samo me mlade matice smo ostale zdrave. Pa strah nas prešinja doma med tolikimi mrličii. Smrad pa je bil po osinjeku takšen, da ni bilo prebiti. Zbog tega pobegnemo vse mlade matice iz naselbine. Po slabem vremenu in po noči se skrivamo po raznih kotičih, ob lepih dnevih pa še iščemo živeža po poznih jesenskih cveticah. Slednjič nam postajajo udje težki in premaguje nas spanec. Vsaka si poišče kraj, kjer bi prespala nastopajočo zimo. Jaz sem se bila zarila na robu listovega gozda v zeleno, gosto prepletено mahovo blazino in sem trdno zaspala. V globokem spanji nisem čutila ne snega, ki je pokrival zemljo, ne mraza, ki je bil hudo pritisnil. Tudi nisem slišala, kako je bril nad menoj mrzel krivec in razsajala burja.

VI.

Pomlad se povrne. Jug pripiha. Solnce topleje sije. Led se tali in sneg kopni. Marsikateri zaspantov se prebudi in tudi jaz se predramim. Ko prilezem na beli dan, obrišem si zaspane oči ter otresem prah, katerega sem bila vsa polna. Zdaj zrem okoli sebe in zagledam na gozdnem robu, kjer sem prespala zimo, in po travniku, kateri se je razprostiral pred gozdom, mnogo pomladanskih cvetic. Bile so trobentice, veternice, jeterniki, plučniki, dremovke, marjetice, vijolice in kalužnice. Stresem še krepko nekolikokrat krila in zletim na veternico, ki je stala pod grmom ob gozdnem robu. Cvetica mi ponudi sladkega medu, toda jesti mi še nič prav ne diši, zakaj usta so mi roda in želodec pust, kakor da je s pajčevino prepreden. Šele čez nekoliko časa mi je postalo bolje ter mi je šla jed v slast. Letajoč od cvetice do cvetice srkam po cvetji med. Slabost, katero sem še čutila sprva, kmalu mine. Postanem močna, vesela in pogumna. Ali proti večeru je začelo biti hladno. Otrpnejo mi noge in krila in ko bi se ne bila skrila o pravem času pod suho listje, ne vem, če bi me ne bil premagal mraz. Drugi dan je bil spet lep in topel. Preživim ga po cveticah, slično prvemu. Sledeče dni jednako. Noči in dni s slabim in hladnim vremenom pa predremujem in prespim v kakšnem varnem zavetju. Tako mi tekó dnevi.

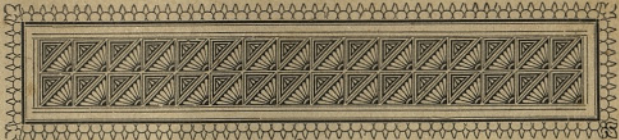
VII.

Ko se je bila zemlja že precej ogrela in so že tudi noči bile tople, začela se je buditi v meni skrb, katere prej nisem poznala. Bila je skrb za stalen dom in za deco. Marsikatero mišjo luknjo, marsikateri krtov rov sem preiskala, da bi našla

primerno mesto, kjer bi ustanovila sebi in bodoči družini prebivališče. Najdem ga. Na meji med dolgima njivama je mišja luknja, katera se kmalu razširi v precej prostorno duplino. Na stropu dupline naredim iz skorjinih in drugih odgrizkov pogačico, katero obdam z obodom iz jednake tvarine. V pogačinih stavicah odredim in vzgojim v nekaterih tednih nekaj hčerk delavk, katere mi pomagajo, ko dorastejo, širiti dom, hrano nabirati in pitati mlajše otroke. Število hčerk delavk mi raste od dné do dné. Ker so vse pridne za delo, vzamejo skoraj vse opravke na-se. Meni ni treba več iskati hrane, ne delati pogačic, ne pitati otrok. Samo odrejala sem še deco. Ko sem imela okoli sebe že več sto hčerk delavk in se je bilo naše bivališče razširilo na šest podstropij — seveda smo se bližale že jeseni — odredila sem si več hčerk matic in sinov trotov. Potem pa me začnó zapuščati moči. Slabša in slabša postajam. Krila mi otrpnejo, noge me ne nosijo več, oči mi ne svetijo in hrana, katera je bila dobra in dovolj sem je tudi imela, mi ne gre v slast. Čutim in spoznavam, da je poteklo moje minljivo življenje, katero mi je rodilo mnogo veselja, pa tudi dovolj britkostij. —

Zdaj se splazi osa v stranski kotič nasebine in — zaspi. Najbrž se oslabela starica ni več prebudila.

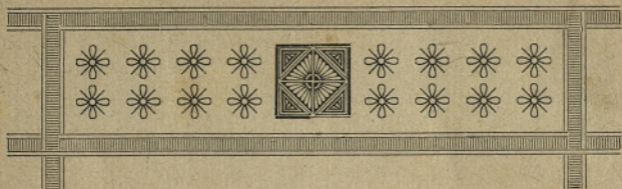

Pregovori, izreki in pametnice.

- * Kamor pregovor zadene, ne zgreši za jeden las.
- * Grdi dnevi so često šteti, lepi zeló malo v misel vzeti.
- * Marsikdo išče vinar, a zažge tri sveče pri tem.
- * Lenuh išče gospodarja, ki bi mu dal na teden sedem praznikov.
- * Kjer se dela vse nedelje, tam se sreča mimo pelje.
- * Kdor za žrebelj pri kopitu ne mara, lahko zgubi konja.
- * Ošabnost zajutrkuje z obilnostjo, obeduje s siromaštvom in večerja s sramoto.
- * Slaba vest je zvon, ki sam od sebe duši nepokoj zvoni.
- * Nevoščljivec bi rad blagor drugemu z očmi uničil.
- * Lakomnež mora stradati, ker ima hudobec ključ do njegove denarnice.
- * Ne spé vsi ljudje, ki imajo oči zaprte.
- * Prijatelj, ki vse potrjuje, nevaren je; ki samo posluša, še bolj.
- * Nezvesti prijatelji so ko solnčne ure v dežju.

Razne stvari.

(Ako slišiš bítí uro v zvoniku), šteješ morebiti udarce, ako nimaš baš boljšega dela. Toda pri tem ne pomisliš, kolikšno delo opravi stroj za udarjanje v uri v jednom letu. Ako bi ura napravila vse udarce leta zapored, trebala bi za to tri dni, osem ur in osemnajst minut. Račun je lahek: Ura udari v zvoniku v jedni uri jedenkrat, t. j. četrť, dvakrat t. j. pol, trikrat, t. j. tri četrť in štirikrat, t. j. popolna ura. Skupaj je to deset udarcev v jedni uri ali 240 udarcev vsak dan. K temu še treba prišteti 156 polnih ur. Število udarcev iznaša torej 396 na dan ali za vse leto 365 krat 396, to je 144.540. Vsak udar traja okoli dve sekundi. Udarjanje ure v zvoniku traja torej v jednom letu 289.080 sekund ali 80 ur in 18 minut.

(Če ti močno teče kri), ustaviš jo najlože, če položiš vato na rano, katero si omočil z gorško vodo. Uspeh je nepričakovan. S samo vato ali če jo omočiš z mrzlo vodo, pa ne opraviš ničesar.

(Beljak, pomoč za žgalino.) Ako se zažgeš ali popariš, steri jajce in je razlij čez rano. Ta prevlaka je bolj mehka za rano, kakor »collodium« iz lekarne in se lože dobi, bolje hladi kakor laško olje ali pavola. Treba je rano zavarovati pred zrakom, zakaj

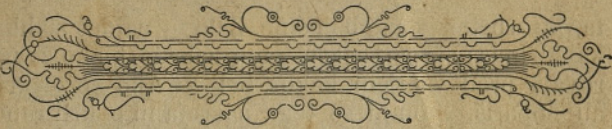
ta povzroči največje bolečine. Zato ne najdeš zlahka kaj primernejšega, kar bi rano zakrilo ter jo zavarovalo pred vnetjem, kakor beljak. Ako se zažgeš ali popariš, spomni se tega nasveta in pokrij rano z beljakom!

(Kako drevje obvarovati zajcev.) Kdor na jesen svojega drevja ne obveže s slamo, naj vzame navadne ilovice, svežega kravjaka in poldrugi del ugašenega apna. Vse to naj pomeša v kaki posodi z gnojnico dobro skupaj tako, da postane toliko redka zmes, da se dá rada mazati s čopičem. Predno namažeš mlada debla s to zmesjo, dodeni ji še nekoliko govejega žolča. Ta pripomoček je tudi radi tega dober, ker zatira po deblih mah in uničuje mrčesno zalego.

(Da ti breskve, katere nočejo roditi) vendar le rodé, moraš jim pognojiti s pepelom. V Ameriki, kjer imajo velikanske breskove nasade, izkusili so namreč, da dela pepelika breskve rodne. Pepela natrosi okoli debla, in sicer precej daleč na okrog, najmanj pa toliko daleč, kakor sega krona.

(Čebele, proroki vremena.) Že nekoliko ur pred nevihto, ko še na nebu nobene megle ni, so čebele jako nemirne, hoteč pikati s svojimi žêli. Dolgoletna opazovanja so dokazala, da niti barometer ali zrakomer, niti aneroid ne kaže tako natančno na spremembo vremena, kakor čebela.

Kratkočasnice.

Čuden glavnik.

»France«, — vpraša učitelj v šoli — »France, kako je to, da se danes nisi počesal? Ali nimate glavnika?«

»Imamo«, odreže se France, »imamo dva, toda nobeden nima zobov.

Previden učenček.

Janezek, slab učenček, reče nekega jutra materi: »Mati, danes mi pa le debele hlače oblecite, danes prinesem šolsko naznanilo domov!«

Na modro vprašanje pameten odgovor.

V nekem trgu, kjer so posebno pametni ljudje, vpraša ptujec tržana, čemu da kaže ura v zvoniku na vseh štirih stranéh.

Tržan odgovori: »Veste za to, da lahko štirje naenkrat pegleda na uro.«

Iz kuhinje.

Dekla je pobila skledo. Gospodinja se zato močno jezi in pravi: »No, kako si vendar mogla pobiti takó lepo skledo?«

Nato zgrabi dekla drugo skledo, vrže je ob tla, da se razleti na drobne kosce, in reče: »Mati, tako-le se je zgodilo!«

Zmešana štrena

ali

kitica zastavic, rebusov, demantov ter
raznih drugih zabavnih nalog.

I.

Ni človek, a vendar v človeški obleki skače? *Bolha.*

Kakšen razloček je med krčmarjem in pekom?
Krčmar ima trd, pek pa mehke kruh.

Brez katerega očesa bi človek najljajnel?
Brez kurjega očesa.

Kakšnih kamenov je največ v Dravi? *Mokrih.*

Katera je najmočnejša pijača.
Voda, ker goni mlinska kolesa.

Kaj je najbolje na človeku?
Koža, ker ga vkup drži, da ne razpade.

Kje pekó kolače samo na jedni strani?
Tam, kjer na drugi strani hiš ni.

Kateri konj vidi zadaj tako dobro, kakor spredaj? *Stepri.*

Živi pritiska, mrtvi pa piska, kaj je to? *Orglar in orgle.*

Velik pes ob potoku laja, pa se ga vendar nikdo ne boji?
Kaj je to? *Mlin.*

Kdo živi od dima? *Dimnikar.*

Majhen je kakor miš, pa ima vendar največjo moč. Kaj je to?
Jezik.

II.

Jednajst prstov.

Deček, ti si dober računar; ako ti rečem, da imaš na obeh rokah najst prstov, mi tega gotovo ne boš verjel. Nehoté si boš ogledal obe roki ter začel šteti — in naštel jih ne bodeš več, nego deset.

Vkljub temu pa trdim jaz, da jih imaš najst. Poslušaj, da ti dokažem svojo trditev. Pazi torej!

Položi desno roko na mizo. Koliko prstov je na njej? (Pet.) Priloži sedaj še levo roko! Koliko prstov je na njej? (Tudi pet.) Koliko prstov je torej skupaj? (Deset.) Dobro; štejeva iste še enkrat! Kakor je vse jedno, če začneva šteti na levi ali desni roki, tako je tudi vse jedno, če začnem z jedno in brojim ali štejem do deset ali pa, če začnem z deset in brojim nazaj. Začnem torej šteti na levi roki in sicer pri deset, ti pa dobro pazi. 10, 9, 8, 7, 6 in tukaj pet prstov na desni roki, je skupaj 11 prstov. Kaj ne, da imaš po takem 11 prstov? Poskusi še enkrat!

III.

Kateri list naj ostane na roki?

Tukaj imam tri papirne koščke. Iste položim jednega poleg drugega na zapestje roke in nanje pihnem. Koliko listkov odleti? (Vsi trije.) Zdaj pa poskušaj to sam, toda tako, da ti ostane jeden košček papirja na roki; a pihniti moraš močno. Kaj ne, da se ti to ne posreči, in da odleté vedno vsi trije koščki?

Pazi, pokazati ti hočem, kako treba ravnati, da jeden košček vendarle ostane na roki. Kateri treh listkov naj ostane na zapestju? (Odgovor: srednji.) Dobro! Jaz ga držim s prstom druge roke, pihnem močno na papirčke in res odletita samo zunanja listka.

Tako se posreči tudi vam ta umetnost. Kaj ne?

IV.

Kako je mogoče iz poleg stoječe letne številke 1888 napraviti z jedno samo črto 2000?

V.

Izbriši od teh devet kvadratov osem črtic tako, da ti ostaneta še dva kvadrata!

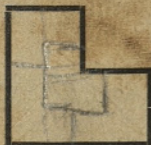

VI.

1	4	1
2	3	5
6	7	9

Od tu stoječih devet številčk zbrisi jih pet, pa tako, da ostanejo štiri številke, ki dadó skupaj vsoto 12!

VII.

Oče zapusti svojim štirim sinovom njivo, ki ima podobo pridejanega obrazca, a s to določbo, da si isto razdelé med sé tako, da bo imela vsaka njiva jednako podobo in velikost. Nariši, kako bodo sinovi razdelili njivo!

VIII.

Dve kmetici neseta jajca na prodaj. Prva kmetica pravi: »Bodi tako dobra, pa mi daj od svojih jajec osem, da jih bom imela ravno toliko, kakor ti.« Druga odvrne: »Daj mi raje ti od svojih pet, da bom jih imela jaz trikrat toliko, kakor ti.«

Koliko jajec je imela vsaka kmetica?

Razveza zmešane štrene
v V. zvezku „Zabavne knjižnice“.

II.

$$9 \times 8 = 72 + 7 + 6 + 5 + 4 + 3 + 2 + 1 = 100$$

III.

Prvega položi za tretjega, potem drugi ni več srednji, nego prvi, a prvi je tretji in tako se sredi ležečega vinarja vendar nisi dotaknil.

IV.

- a) Delo beli jelo
b) Kar se ne stori, to se ne zve.

V.

Peč — čep.

VI.

Mesec kaže, pa rad laže.

KAZALO.

	Stran
K vam	3
Najdražji biseri	4
O ljubi mater svojo	7
Nebeška roža	7
Prstan Posavskega gospoda	12
Poštni jahalec v Sibiriji	18
Lisica in kozel	26
Beg v Egipt	26
Cesar Karol V. in sanjači	28
In potem?	30
Napuhu je padec za petami	32
Pri dobri gospodinji	34
Kaj pripoveduje osa	35
Pregovori, izreki in pametnice	41
Razne stvari	42
Kratkočasnice	44
Zmešana štrana	55

